

Sygn. akt XV Ca 1632/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 31 stycznia 2014 r.

Sąd Okręgowy w Poznaniu Wydział XV Cywilny Odwoławczy

w składzie:

Przewodniczący: SSO Joanna Andrzejak-Kruk (spr.)

Sędzia: SO Karolina Obrębska

Sędzia: SR del. Piotr Kurek

Protokolant: protokolant sądowy Barbara Miszczuk

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 28 stycznia 2014 roku w Poznaniu

sprawy z powództwa P. F.

przeciwko G. R.

o zobowiązanie do złożenia oświadczenia woli

na skutek apelacji wniesionej przez pozwaną

od wyroku Sądu Rejonowego w Lesznie Zamiejskowy Wydział z siedzibą w Rawiczu

z dnia 6 sierpnia 2013 r.

sygn. akt XI C 5/13

uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi Rejonowemu w Lesznie Zamiejskowy Wydział z siedzibą w Rawiczu do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach instancji odwoławczej.

/-/ Karolina Obrębska /-/ Joanna Andrzejak-Kruk /-/ Piotr Kurek

UZASADNIENIE

Pozwem złożonym w dniu 1.09.2010r. powód P. F. wystąpił o zobowiązanie pozwanej G. R. do złożenia oświadczenia woli o odpłatnym przejęciu za kwotę 1.181,11zł wybudowanego w 2007r. staraniem i ze środków powoda odcinka kanalizacji deszczowej od studzienki \varnothing 500 znajdującej się na nieruchomości, której powód jest współwłaścicielem, do kolektora kanalizacji deszczowej (...)w ul. (...)w R., łącznie z trójnikiem (...)zamontowanym na tym kolektorze. Powód wniósł również o zasądzenie od pozwanej na jego rzecz kosztów procesu według norm przepisanych oraz kosztów związanych z procesem (wydatki za notarialne poświadczenie odpisów dokumentów z oryginałami oraz za wypis z rejestru gruntów i budynków) w kwocie 219,94zł. Jako podstawę powyższego żądania powód wskazał art. 31 ust. 1 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków.

Pozwana w odpowiedzi na pozew domagała się oddalenia powództwa i zasądzenie od powoda na swoją rzecz kosztów procesu. Zdaniem pozwanej art. 31 ustawy nie ma w sprawie zastosowania, gdyż doszło do wybudowania przyłącza, nie zaś urządzenia kanalizacyjnego (art. 2 pkt 5 i art. 15 ust. 2), a ponadto powód nie jest odbiorcą usług w rozumieniu

art. 2 pkt 3 ustawy (odprowadza wody opadowe nieodpłatnie, bez zawarcia umowy, a odbiór przez Zakład (...) wód opadowych z terenu nieruchomości powoda nie stanowi zbiorowego odprowadzania ścieków).

Wyrokiem z dnia 6.08.2013r., sygn. akt XI.C.5/13 Sąd Rejonowy w Lesznie Zamiejscowy Wydział z siedzibą w Rawiczu:

1. zobowiązał pozwaną do złożenia oświadczenia woli następującej treści: „ G. R., będąca właścicielem sieci kanalizacyjnej na terenie miasta R., nabywa na własność za cenę 1.181,11zł wybudowany w 2007r. przez P. F.(i oznaczony jako (...) na mapie sytuacyjnej dla celów projektowych, stanowiącej załącznik do projektu budowlanego przyłączenia do sieci kanalizacji deszczowej budynków i utwardzonych terenów posesji usytuowanych na działkach (...), położonych przy ul. (...)w R.z sierpnia 2007 roku wykonanego przez mgr. inż. Z. B.) odcinek kanalizacji deszczowej, biegnący od miejsca bezpośrednio za studzienką kontrolną \varnothing 500 znajdującą się w obrębie nieruchomości zapisanej w księdze wieczystej (...), stanowiącej działkę ewidencyjną nr (...)w R., będącej przedmiotem współwłasności A. L.i P. F., do kolektora kanalizacji deszczowej (...), łącznie z zamontowanym na tym kolektorze trójnikiem (...)znajdującego się w pasie drogowym ul. (...)w R.(działka ewidencyjna nr (...))”;

2. zasądził od pozwanej na rzecz powoda kwotę 279,94zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

Jako podstawę swego rozstrzygnięcia Sąd Rejonowy powołał następujące ustalenia faktyczne i rozważania prawne:

P. F.jest współwłaścicielem w 7/32 częściach nieruchomości położonej w R., stanowiącej działkę o numerze ewidencyjnym (...)o powierzchni 0.01.81 ha, dla której Sąd Rejonowy w L.prowadzi księgę wieczystą nr (...). Nieruchomość przylega do ul. (...)w R.. Drugim współwłaścicielem (w 25/32 częściach) jest A. L. (siostra powoda, która upoważniła go do podejmowania wszelkich decyzji związanych z zarządaniem tą nieruchomością)

W końcu czerwca 2007r. G. R.przystąpiła do realizacji inwestycji polegającej na przebudowie ulicy (...)w R.wraz z budową kanalizacji deszczowej i odwodnieniem Szkoły Podstawowej Nr (...). Decyzją nr (...)z dnia 19.12.2006r. Starosta (...)zatwierdził projekt budowlany przygotowany przez inż. L. P.i udzielił pozwolenia G. R. na budowę sieci kanalizacji deszczowej, o której mowa powyżej. W projekcie budowlanym nie uwzględniono podłączenia do nowej kanalizacji innych nieruchomości (za wyjątkiem terenów Szkoły Podstawowej Nr (...)) znajdujących się przy ul. (...). W wyniku starań mieszkańców, w tym zwłaszcza powoda, Burmistrz R.zadeklarował, że właściciele nieruchomości przyległych do ulicy (...)będą mogli - przy okazji wykonywanych robót - dokonać podłączenia na własny koszt swych posesji do budowanej kanalizacji po spełnieniu wymagań formalnych, takich jak: opracowanie projektu budowy przyłącza kanalizacji deszczowej, uzgodnienie projektu w (...), uzgodnienie terminu włączenia z zarządcą drogi oraz wybudowania przyłącza zgodnie z uzgodnieniami. Zakład (...)w R.ustalił warunki techniczne nr (...)przyłączenia do sieci kanalizacji deszczowej budynków i utwardzonych terenów posesji zlokalizowanych na działkach o nr. ewid. wymienionych w tym dokumencie, w tym działki nr (...), której współwłaścicielem jest powód.

Mając na uwadze powyższe stanowisko Gminy powód wraz z pięcioma innymi właścicielami posesji przylegających do ul. (...)zlecili inż. Z. B.opracowanie projektu budowlanego przyłącza kanalizacji deszczowej budynków i utwardzonych terenów posesji zlokalizowanych na działkach o nr. ewid. nr (...), (...), (...), (...), (...)i (...). Projekt wykonany przez inż. Z. B.w sierpniu 2007r. został pozytywnie zaopiniowany przez Zespół (...)Dokumentacji Projektowej. Inwestorzy uzyskali też zezwolenie zarządcy drogi na umieszczenie w pasie drogowym ulicy (...)w R.projektowanych urządzeń kanalizacji deszczowej w miejscach zaznaczonych na mapach sytuacyjnych Po spełnieniu wymagań formalnych powód przystąpił do wykonania inwestycji. Prace związane z budową odcinka kanalizacji o łącznej długości 9,60 metrów i średnicy (...), biegnącego od studzienki kontrolnej na posesji powoda do kolektora głównego sieci kanalizacyjnej, zbudowanego z trzech rur (...)i trójnika (...)x 45° na kolektorze głównym znajdującym się w ulicy (...)wykonał Zakład (...). Koszt robót wyniósł 559,99zł, na potwierdzenie czego wykonawca wystawił fakturę VAT (...)z dnia 27.08.2007r. Powód zakupił również materiały niezbędne do wykonania urządzenia: 3 rury (...)za kwotę 537,11zł. Nadto partycypował w kosztach związanych z ustaleniem warunków technicznych nr (...)przez (...)w R.- w kwocie 6,42zł oraz kosztach związanych z uzgodnieniem projektu i w kosztach projektu wykonanego przez inż. Z. B.- powód zapłacił 71,17zł

W dniu 19.09.2007r. podpisano protokół dopuszczenia do eksploatacji wybudowanego staraniem i na koszt powoda urządzenia kanalizacyjnego, które wbrew nazewnictwu zastosowanemu w dokumentacji technicznej nie stanowiło przyłącza kanalizacyjnego w rozumieniu przepisów ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i odprowadzaniu ścieków. Sporządzenie protokołu oznaczało stwierdzenie prawidłowego wykonania inwestycji.

Powód nie zawarł z pozwanym żadnej umowy na odprowadzanie wód opadowych z nieruchomości, której jest współwłaścicielem do sieci kanalizacyjnej stanowiącej własność Gminy. G. R. nie pobiera opłat za odprowadzanie wód deszczowych. Powód zwrócił się do G. R. o odpłatne przejęcie pobudowanego przez niego urządzenia kanalizacyjnego od studzienki (z jej wyłączeniem) znajdującej się na działce nr (...) do kolektora głównego w ulicy (...) w R., lecz spotkał się z odmową.

W tych okolicznościach Sąd Rejonowy uznał powództwo za zasadne.

W jego ocenie podstawę materialnoprawną żądania powoda stanowił art. 31 ust. 1 ustawy z dnia 7.06.2001r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków. Przepis ten stanowi, że osoby, które wybudowały z własnych środków urządzenia wodociągowe i urządzenia kanalizacyjne, mogą je przekazywać odpłatnie gminie lub przedsiębiorstwu wodociągowo-kanalizacyjnemu, na warunkach uzgodnionych w umowie.

Kluczowym zagadnieniem było ustalenie, czy odcinek kanalizacji deszczowej wybudowany staraniem i ze środków powoda w sierpniu 2007r. stanowi przyłącze kanalizacyjne, czy też jest urządzeniem, o którym mowa w art. 2 pkt 14 u.o. z.z.w. Wynika to faktu, że według powszechnie przyjmowanego poglądu, mającego oparcie w treści art. 15 ust. 2 i art. 5 ust. 2 u.o. z.z.w., przyłącze kanalizacyjne stanowi własność odbiorcy usług (a więc zwykle właściciela nieruchomości), który je wybudował na własny koszt (por. wyrok SN z 13.05.2004r., sygn. akt III SK 39/04). Sąd przytoczył ustawową definicję przyłącza kanalizacyjnego zawartą w art. 2 pkt 5 u. o z.z.w. i powołał się zapatrywania wyrażone w uzasadnieniu uchwały Sądu Najwyższego z 13.09. 2007r., sygn. akt III CZP 79/07. Podzielając wyrażone tam zapatrywanie stwierdził, że przyłączem kanalizacyjnym jest odcinek przewodu kanalizacyjnego od ścian budynku do pierwszej studzienki (o ile takowa znajduje się w granicach nieruchomości), względnie do granicy nieruchomości (gdy studzienki rewizyjnej nie ma w granicach tej nieruchomości). W konsekwencji, odcinek za pierwszą studzienką w granicach nieruchomości i w każdym przypadku za granicą nieruchomości nie stanowi przyłącza kanalizacyjnego w rozumieniu u. o z.z.w., lecz jest urządzeniem kanalizacyjnym, o którym mowa w art. 31 ust. 1 u. o z.z. w., połączonym z siecią kanalizacyjną.

Odcinek, jaki w sierpniu 2007r. pobudował powód i którego przejęcia przez pozwaną (jako właściciela sieci kanalizacyjnej biegnącej w ul. (...) w R.) się obecnie domaga stanowi więc urządzenie kanalizacyjne w rozumieniu art. 31 ust. 1 u.o z.z.w. Tym samym powód ma prawo - jako osoba, która z własnych środków wybudowała to urządzenie - domagać się od G. R. (jako właściciela sieci kanalizacyjnej) zawarcia umowy w celu odpłatnego przekazania urządzenia. Za niezasadny Sąd uznał zarzut pozwanej, że powód nie zawarł z pozwaną pisemnej umowy o odprowadzanie ścieków, a zatem nie jest odbiorcą usług w rozumieniu art. 2 pkt 3 u.o z.z.w., gdyż w przepisie art. 31 ust. 1 u.o z.z.w. jest mowa o „podmiocie”, a nie o „odbiorcy usług”, co wskazuje, że ustawodawca (zakładając jego racjonalność językową) nie miał zamiaru ograniczać uprawnień wynikających z omawianego przepisy tylko do kategorii odbiorców usług w rozumieniu art. 2 pkt 3 u. o z.z.w. Skoro G. R. odmówiła zawarcia umowy z powodem dotyczącej odpłatnego przekazania wymienionych wyżej urządzeń, to zaktualizowało się roszczenie powoda o zobowiązanie jej do złożenia odpowiedniego oświadczenia woli w tym zakresie (zob. wyrok SN z 16.06.2004r., sygn. akt III CK 158/03). Sąd nie podzielił wyrażanego niekiedy w orzecnictwie poglądu, że art. 31 u.o z.z.w. nie stwarza podstawy prawnej roszczenia o zawarcie umowy o odpłatne przekazanie urządzenia kanalizacyjnego po stronie osoby, która sfinansowała budowę urządzenia. Celem tego przepisu jest bowiem uporządkowanie sytuacji prawnej tego rodzaju urządzeń i zapewnienie właściwego stanu technicznego sieci, do czego niewątpliwie lepiej przygotowane, a także obowiązane jest przedsiębiorstwo lub gmina, będąca jej właścicielem. W sytuacji, gdyby odmówić inwestorowi uprawnieni do żądania zawarcia umowy o przekazanie urządzeń na rzecz gminy (przedsiębiorstwa), realizacja założonych przez ustawodawcę celów byłaby nader wątpliwa (por. uzasadnienie wyroku SN z 29.06.2004r., sygn. akt II CK 404/03). Zgodnie z art.

64 k. c. prawomocne orzeczenie sądu, stwierdzające obowiązek danej osoby do złożenia oznaczonego oświadczenia woli, zastępuje to oświadczenie.

Zdaniem Sądu wynagrodzenie za przekazanie urządzeń, o którym mowa w żądaniu pozwu winno być ekwiwalentne i uwzględniać wartość urządzeń oraz nakładów poniesionych przez inwestora na ich budowę. Powód wykazał dokumentami, że w związku z wybudowaniem odcinka przewodu kanalizacyjnego poniósł koszty w kwocie 1.181,11zł, czego strona pozwana ostatecznie nie zakwestionowała. Zdaniem Sądu ekwiwalent pieniężny jakiego domaga się powód za przekazanie urządzenia (blisko 10-metrowego odcinka przewodu) w żadnym wypadku nie może być uznany za wygórowany.

Gmina mogłaby się uchylić od przejęcia urządzenia jedynie w sytuacji, gdyby urządzenie nie odpowiadało warunkom technicznym, określonym w przepisach (art. 31 ust. 2 u. o z.z.w.). W niniejszej sprawie nic takiego nie ma miejsca, skoro urządzenie zostało wybudowane w oparciu o zatwierdzony projekt, sporządzony przez uprawnioną osobę, a po zakończeniu prac zostało dopuszczone do eksploatacji przez jednostkę organizacyjną pozwanej Gminy (Zakład (...) w R.).

Z powyższych przyczyn Sąd uwzględnił powództwo, a o kosztach procesu orzekł na podstawie art. 98 §1 k.p.c. w zw. z art. 108 §1 k.p.c. i art. 109 § 1 i § 2 k.p.c.

Apelację od powyższego wyroku złożyła pozwana, zaskarżając go w całości i zarzucając:

1. rażąco naruszenie prawa materialnego poprzez:

a) przyjęcie błędnej kwalifikacji prawnej roszczenia, tj. art. 31 ustawy z dnia 7.06.2001r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków zamiast właściwego art. 49 Kodeksu cywilnego,

b) przyjęcie błędnej interpretacji pojęcia „przyłącze kanalizacyjne” określonej w art. 2 pkt 5 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków sprzecznej z wykładnią literalną ustawy,

c) przyjęcie błędnej interpretacji pojęcia „urządzenia kanalizacyjne” określonego w art. 2 pkt. 14 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków poprzez uznanie, że urządzenie wybudowane przez powoda stanowi jedno z urządzeń wyszczególnionych w tym przepisie,

d) przyjęcie, że wybudowane przez powoda urządzenie odpowiada warunkom technicznym określonym w odrębnych przepisach, co stanowi naruszenie art. 31 ww. ustawy w zw. z art. 20 ust.1 pkt. 20 ustawy z dnia 7.07.1994r. Prawo budowlane oraz rozp. (...) z dnia 2.03.1999 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać drogi publiczne i ich usytuowanie;

2. niewyjaśnienie okoliczności faktycznych istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy, tj. brak wskazania przez Sąd I instancji, którym urządzeniem kanalizacyjnym z katalogu określonego w art. 2 pkt. 14 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków, jest urządzenie wybudowane przez powoda, a w konsekwencji czy urządzenie to spełnia warunki techniczne właściwe dla ustalonej przez Sąd kwalifikacji przedmiotowej;

3. błąd w ustaleniach Sądu I instancji, polegający na przyjęciu:

a) że urządzenie wybudowane przez powoda odpowiada warunkom technicznym określonym w przepisach, skoro zostało wybudowane w oparciu o zatwierdzony projekt, sporządzony przez uprawnioną osobę i dopuszczone do eksploatacji,

b) w sentencji wyroku, że G. R. jest właścicielem sieci kanalizacyjnej na terenie miasta R., podczas gdy proces dotyczył jedynie kanalizacji deszczowej i to w jednej tylko ul. (...).

Z uwagi na powyższe pozwana wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez oddalenie powództwa oraz o zasądzenie od powoda na swoją rzecz kosztów postępowania, z uwzględnieniem kosztów postępowania odwoławczego, a ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania przez Sąd I instancji z orzeczeniem o kosztach postępowania.

Powód w odpowiedzi na apelację domagał się jej oddalenia oraz obciążenie pozwanej kosztami postępowania apelacyjnego.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja zasługiwała na uwzględnienie.

Zasadny okazał się w szczególności zarzut naruszenia art. 31 ustawy z dnia 7.06.2001r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków (t.j. Dz.U. z 2006r. Nr 123, poz. 858 ze zm.) poprzez jego zastosowanie i uznanie, że powództwo znajduje operacie w tym właśnie przepisie. Został on powołany jako podstawa dochodzonego roszczenia już w pozwie i stanowisko to powód podtrzymywał w toku procesu. Pozwanej można zaś wytknąć niekonsekwencję, gdyż w I instancji aprobowala taką kwalifikację roszczenia i podjęła polemikę z powodem odnośnie spełnienia w okolicznościach niniejszej sprawy przesłanek z art. 31 ustawy (a w rezultacie spór skoncentrował się na tym, czy wykonane przez powoda przewody należy traktować jako przyłącze, czy też urządzenie kanalizacyjne w rozumieniu art. 2 pkt 5 i 14 oraz czy odpowiadały one warunkom technicznym określonym w odrębnych przepisach), a dopiero w apelacji powołała się na art. 49 § 2 k.c., choć stan prawny w trakcie trwania postępowania nie uległ przecież zmianie. Niezależnie natomiast od tego trzeba podkreślić, że sąd nie jest związany podaną przez powoda kwalifikacją prawną dochodzonego roszczenia (w odróżnieniu do jego faktycznej podstawy); przeciwnie, na sądzie spoczywa obowiązek wszechstronnego rozpatrzenia sprawy i wzięcia pod uwagę wszystkich przepisów prawa, które powinny być zastosowane w rozważanym przypadku (por. m.in. wyroki Sądu Najwyższego z 27.03.2008r., II CSK 524/07, LEX nr 465998 i z 13.07.2005r., I CK 132/05, LEX nr 646306).

Tymczasem Sąd I instancji nie dostrzegł, że powoływany przez powoda art. 31 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków, choć w żadnej części nie został formalnie wyeliminowany z porządku prawnego, to jednak w istocie utracił moc obowiązującą – przynajmniej w zakresie istotnym z punktu widzenia przedmiotu niniejszej sprawy. Jest to konsekwencją wejścia w życie z dniem 3.08.2008r. ustawy z dnia 30.05.2008r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 116, poz. 731), która wprowadziła art. 49 § 2 k.c. Przepis ten reguluje status prawny szeroko rozumianych „urządzeń przesyłowych” wzniesionych przez podmioty inne niż przedsiębiorcy przesyłowi. Zgodnie z jego treścią, osoba, która poniosła koszty budowy urządzeń służących do doprowadzania lub odprowadzania płynów, pary, gazu, energii elektrycznej (oraz innych urządzeń podobnych) i jest ich właścicielem, może żądać, aby przedsiębiorca, który przyłączył te urządzenia do swojej sieci, nabył ich własność za odpowiednim wynagrodzeniem (chyba że w umowie strony postanowiły inaczej). Nie budzi wątpliwości, że urządzeniami „służącymi do odprowadzania płynów” w rozumieniu art. 49 § 1 i 2 k.c. są także urządzenia i przewody, których celem jest odprowadzanie ścieków, a więc pełnienie funkcji kanalizacyjnych.

Kwestią wzajemnej relacji pomiędzy art. 49 § 2 k.c. i art. 31 ust. 1 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków zajmował się Sąd Najwyższy w uchwale z 13.07.2011r. (III CZP 26/11, publ. OSN 2012/1/8), w której przyjął, że podstawę roszczenia o zobowiązanie do odpłatnego przeniesienia własności urządzeń kanalizacyjnych stanowi – od chwili wejścia w życie ustawy z dnia 30.05.2008r. nowelizującej Kodeks cywilny – art. 49 § 2 k.c. Sąd Najwyższy uznał, że wprowadzenie art. 49 § 2 k.c. skutkowało derogacją przepisu wcześniejszego, jakim był art. 31 u.z.z.w. (zgodnie z powszechnie przyjmowaną w doktrynie i orzecznictwie regułą kolizyjną *lex posteriori derogat legi priori*). Art. 31 ust. 1 u.z.z.w. nie jest przy tym przepisem szczególnym wobec art. 49 § 2 k.c. Jest tak dlatego, że art. 49 § 2 k.c. odsyła wyraźnie do art. 49 § 1 k.c., który stanowi o urządzeniach służących m.in. do doprowadzenia lub odprowadzenia płynów. Określenie to obejmuje również urządzenia wodociągowe i kanalizacyjne służące – według art. 2 pkt 14 i art. 16 u.z.z.w. – gospodarowaniu wodą i ściekami. Powyższy pogląd Sądu Najwyższego znalazł aprobatę w orzecznictwie sądów powszechnych (por. np. wyrok Sądu Apelacyjnego w G.z

20.12.2012r., V.ACa.963/12, wyrok Sadu Apelacyjnego w P.z 24.04.2013r., I.ACa.237/13, wyrok Sadu Okręgowego we W.z 4.01.2013r., I.C.1247/11, wyrok Sadu Okręgowego w P.z 24.08.2012r., II.Ca.741/12) i aprobuje go również Sad Okręgowy w obecnym składzie. Powołanie się przez powoda (na rozprawie apelacyjnej) na wyrok Sadu Apelacyjnego w Poznaniu z 20.01.2011r. (I.ACa.1059/10, LEX nr 898631) jest zaś o tyle nietrafne, że Sad ten rozpoznawał apelację strony powodowej kwestionującą częściowe oddalenie przez sąd pierwszej instancji powództwa o zapłatę ekwiwalentu pieniężnego i nie była wówczas przedmiotem szczegółowych rozważań podstawa prawna roszczenia o złożenie oświadczenia woli.

Wbrew przekonaniu powoda, przytoczonego poglądu nie podważa okoliczność, iż w omawianych przepisach częściowo odmiennie ukształtowano sytuację prawną osób, które poniosły koszty budowy wymienionych w nich urządzeń (art. 49 § 2 k.c. przyznaje tym osobom roszczenie wobec przedsiębiorcy sieciowego o nabycie urządzeń za odpowiednim wynagrodzeniem; art. 31 ust. 1 przewidywał zaś możliwość odpłatnego przekazania urządzeń gminie lub przedsiębiorstwu wodno-kanalizacyjnemu). Istotne znaczenie ma jedynie to, że zakresy zastosowania przepisów są zbieżne i normują one konsekwencje prawne tego samego zdarzenia faktycznego, jakim jest wybudowanie ze środków danej osoby określonych urządzeń wodociągowych i kanalizacyjnych. Pozbawiona doniosłości jest zaś kwestia szczegółowej treści uprawnień przewidzianych w każdym z tych przepisów, w tym przesłanki warunkujących powstanie tych uprawnień oraz określenie podmiotów zobowiązanych. Zauważyć wypada, że uchwała Sadu Najwyższego z dnia 13.07.2011r. została wydana w sprawie, w której pozwanymi byli przedsiębiorca oraz gmina, zaś pogląd w niej wyrażony ma charakter ogólny. Również stanowisko zajmowane przez sądy powszechne dotyczy spraw, w których po stronie pozwanej występują różne podmioty (w sprawie I.ACa.237/13 SA w P. żądanie zapłaty odszkodowania skierowano przykładowo wyłącznie przeciwko gminie).

Co więcej, Sad Najwyższy odwołał się do motywów legislacyjnych leżących u podstaw nowelizacji art. 49 k.c. W uzasadnieniu projektu ustawy, którą wprowadzono do tego przepisu § 2, wyraźnie nawiązano do art. 31 ust. 1 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków jako regulacji niewystarczającej i budzącej w praktyce wątpliwości. Stwierdzono wręcz, że na gruncie dotychczasowego stanu prawnego sąd powszechny nie był w ogóle władny narzucić przedsiębiorcy przesyłowemu obowiązku zawarcia umowy, na podstawie której nabywa on własność tych urządzeń bądź uzyskuje inny tytuł prawny do korzystania z nich. To właśnie wprowadzany art. 49 § 2 k.c. miał dopiero stanowić unormowanie jednoznacznie określające status prawny urządzeń przesyłowych, przy zapewnieniu odpowiedniego wynagrodzenia osobom, które z własnych środków je wybudowały (Druk nr 81 Sejmu VI kadencji z dnia 6.11.2007, s.2). Rzeczywiście przed dniem 3.08.2008r. zagadnienie, czy finansującemu budowę urządzeń wodociągowych i kanalizacyjnych służy na podstawie art. 31 ust. 1 ustawy roszczenie o zawarcie umowy o odpłatnym przekazaniu tych urządzeń gminie lub przedsiębiorstwu wodociągowo-kanalizacyjnemu było sporne w orzecnictwie i doktrynie (stanowisko negatywne w tym przedmiocie wyrażono m.in. w wyroku Sadu Najwyższego z 2.03.2006r., I CSK 83/05, LEX nr 369165 i wyroku Sadu Apelacyjnego w Poznaniu z 14.07.2010r., I.ACa.397/09, LEX nr 756573; pogląd taki zaprezentował również G.Bieniek [w:] „Urządzenia przesyłowe. Problematyka prawna”, Warszawa 2008, s.33 i nast.). Celem wprowadzenia przez ustawodawcę art. 49 § 2 k.c. było więc przyznanie w sposób wyraźny i kategoryczny osobom, które poniosły koszty budowy urządzeń przesyłowych (w tym kanalizacyjnych) możliwości dochodzenia roszczeń dotąd w ogóle ustawie nieznanymi bądź takich, których praktyczna realizacja – w świetle dotychczasowych, rozbieżnie interpretowanych unormowań – była poważnie utrudniona. Także w tym świetle nie może budzić wątpliwości stanowisko wyrażone w cyt. uchwale Sadu Najwyższego z 13.07.2011r., iż po dniu 3.08.2008r. żądanie nabycia urządzenia przesyłowego może być wywodzone z art. 49 § 2 k.c.

W rozpoznawanej sprawie powód domaga się zobowiązania pozwanej gminy do odpłatnego nabycia własności odcinka kanalizacji deszczowej wybudowanego na jego koszt w 2007r. Treść tego żądania oraz okoliczności faktyczne przytoczone na jego poparcie odpowiadają hipotezie i dyspozycji art. 49 § 2 k.c. i to ten przepis jest adekwatny do oceny powództwa. Dla porządku należy dodać, że znajduje on zastosowanie również w sytuacji, w której urządzenia zostały wybudowane i podłączone do sieci przed dniem 3.08.2008r. (tak również Sad Najwyższy w uzasadnieniu cyt. uchwały z 13.07.2011r. oraz w wyroku z 22.01.2010r., V CSK 206/09, LEX nr 578047). Sad I instancji odniósł się natomiast wyłącznie do regulacji zawartej w art. 31 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu

ścieków, co w rezultacie doprowadziło do nierozpoznaniem „istoty sprawy” w rozumieniu art. 386 § 4 k.p.c. Pojęcie to obejmuje bowiem także brak rozstrzygnięcia co do przedmiotu sprawy, wyznaczonego treścią i materialno-prawną podstawą żądania powoda (a więc zaniechanie zbadania przez sąd materialnej podstawy roszczenia; por. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z 17.04.2013r., V CZ 122/12, LEX nr 1341725; wyrok Sądu Najwyższego z 21.10.2005 r., III CK 161/05, LEX nr 178635).

W świetle art. 49 § 2 k.c. rozważania wymagało, czy pozwana gmina jest przedsiębiorcą w rozumieniu art. 43¹ k.c. (w apelacji podnosi się, iż pozwanej nie można przypisać takiego statusu z uwagi m.in. fakt nieodpłatnego oraz jedynie okazjonalnego odprowadzania przez nią wód opadowych z nieruchomości powoda) oraz czy podłączenie wykonanych przez powoda przewodów kanalizacyjnych z siecią kanalizacji deszczowej w ul. (...) w R. może być traktowane jako przyłączenie do sieci wchodzącej w skład przedsiębiorstwa prowadzonego przez pozwaną (w apelacji zakwestionowano możliwość przyjęcia takiego rozwiązania z uwagi na szczególny charakter i cel sieci kanalizacyjnej, jak również fakt, że nie wchodzi ona w skład przedsiębiorstwa, jakim jest Zakład (...) w R. będący zakładem budżetowym pozwanej gminy). Nie bez znaczenia w tym kontekście jest również zarzut apelacji, iż pozwana nie jest właścicielem całej sieci kanalizacyjnej na terenie Miasta R..

Z uwagi na powyższe Sąd Okręgowy na podstawie art. 386 § 4 k.p.c. uchylił zaskarżony wyrok i przekazał sprawę Sądowi Rejonowemu do ponownego rozpoznania, pozostawiając mu – stosownie do art. 108 § 2 k.p.c. – rozstrzygnięcie o kosztach instancji odwoławczej. Sąd Rejonowy rozważy zasadność dochodzonego przez powoda roszczenia w świetle przesłanek określonych w art. 49 § 2 k.c..

/-/ Karolina Obrębska /-/ Joanna Andrzejak-Kruk /-/ Piotr Kurek